

Nicoletta
Giampietrová

Nikto nevie, že si tu

Nikto nevie,
že si tu

Nikto nevie, že si tu

Nicoletta Giampietrová

Original title: Nicoletta Giampietro: Niemand weiß, dass du hier bist
Copyright © 2019 Piper Verlag GmbH, München/Berlin

Cover design: Cornelia Niere, München
Photo by Roger Viollet via Getty Images

Translation © Zuzana Guldánová, 2020
Slovak edition © Fortuna Libri, Bratislava 2020

Vydalo vydavateľstvo Fortuna Libri.

www.fortunalibri.sk

Redakčná a jazyková úprava Anna Šikulová

Prvé vydanie

Táto kniha je fikcia. Mená, postavy, miesta a udalosti
sú buď výtvorom autorkinej fantázie, alebo sú použité fiktívne,
a preto akákoľvek podobnosť so skutočnými živými alebo mŕtvymi osobami,
obchodnými spoločnosťami, udalosťami či miestami je úplne náhodná.

Všetky práva vyhradené.

Nijaká časť tejto publikácie sa nesmie reprodukovat',
ukladať do informačných systémov ani rozširovať akýmkoľvek spôsobom,
či už elektronicky, mechanicky, fotografickou reprodukciou,
alebo inými prostriedkami, bez písomného súhlasu majiteľov práv.

ISBN 978-80-573-0023-6

*Venujem rodičom José-Marii Bougan Giampietrovej
a Guidovi Giampietrovi*

Pamiatke Ferruccia Valechu

Prvá část

V Siene som bol už týždeň, keď namiesto mamy prišiel telegram. Bolo to 8. augusta 1942.

Dovtedy som telegram nedostal, nikdy som čosi také nevidel, ale hneď som vedel, o čo ide. Telegram je rýchly, stručný, drahý a prináša dôležité správy. Väčšinou zlé.

Dávno mi malo byť jasné, že niečo nie je v poriadku. Doma v Tripolise sme mali najkrajšiu pláž na svete priamo pred dverami, tak načo by sme sa trepali do Sieny, kde nie je ani more? V kútiku duše som aj mal pochybnosti, no potlačil som ich, radšej som sa na nič nepýtal. Báľ som sa odpovede.

Odpoveď prišla v malej žltej obálke, ktorú podal poštár Regie Poste mojej tete Chiare.

„Od mamy?“ spýtal som sa.

Teta Chiara prikývla, bez slova sa zvrtila a po tmavej chodbe sa rozbehla do obývačky. Ja za ňou. Nechcel som ostať v tme na chodbe, z ktorej sa vchádzalo do viacerých miestností. Starý byt bol pochmúrny, akýsi pomotaný, stále som sa v ňom celkom nevyznal.

Vošli sme do obývačky, hneď za nami dobehla z kuchyne aj Cesarina s mokrou handrou v rukách. Obývačka bola jediná miestnosť v celom byte, ktorá na mňa nepôsobila ako múzeum alebo temnica. Iba v tejto izbe boli celý deň otvorené okenice. V ostatných izbách ostávali zatvorené, aby svetlo

nepoškodilo starožitný nábytok a nástenné maľby. Uprostred sa vynímal jedálenský stôl pre dvanásť osôb. Pri stene vpravo stáli dva príborníky, dvojkrídlové dvere viedli na terasu z červených tehál. V rohu pri okne stál kozub a vedľa neho v kresle, ktoré kedysi bolo žlté, driemal *nonno*. Keď sme vošli, otvoril oči. Teta Chiara mu podala telegram.

„Od Luisy,“ odvetila na otázku v jeho očiach.

Nonno vzal nožík, otvoril obálku, založil si okuliare a čítal. Mykalo mi rukami, ako dlho mu to ešte bude trvať?

Keď som po prvý raz uvidel *nonna*, nemohol som spustiť oči z kostnatých nôh, ktoré sa mu rysovali pod vlnenou dekou, z jeho vpadnutých líc, riedkych bielych vlasov a fúzov, ktoré mu prevísali cez kútiky úst.

Takto vyzerá dôstojník veľkej vojny?

Napriek tomu som mu chcel ukázať, že som dobre vycvičený, bojaschopný *balilla*. Zrazil som opätky, zasalutoval som. Žiaľ, v poslednej chvíli som sa nevedel rozhodnúť, či mám pozdraviť po vojensky alebo po rímsky. Pravú ruku som zdvihol k čelu, potom som ju prudko vystrel a opäť som ju stiahol k tvári. Obliala ma horúčava. Taká hanba! *Nonnovi* sa zachveli fúzy, sivé oči pod obočím ako z pilín sa mu láskavo zaleskli. Kývol mi, aby som podišiel bližšie, pobožkal ma na obe líca a privinul si ma pevnejšie, než som čakal. Zacítil som príjemnú vôňu vody po holení a fajkového tabaku.

Nonno položil telegram do lona, ponad okuliare sa na nás vážne zadíval.

„Umberta poslali na front.“

„Božemôj!“ zvolala Cesarina, prežehnala sa.

Teta Chiara schmatla telegram, preletela ho očami.

„Tak predsa, dočerta.“

Nechápal som, prečo sú takí rozrušení. Ocko je predsa dôstojník, major u ženistov, a keď je vojna, musí ísť na front.

Skôr by sa mohli čudovať, prečo ho nevzali už dávno. Ale mňa zaujímalo niečo iné.

„A mama?“ spýtal som sa. „Kedy príde?“

Teta Chiara mi podala telegram. Text bol stručný: „Umberta povolali. Egyptský front. Rokovania pokračujú. List nasleduje.“

Na egyptský front! Srdce mi bilo až niekde v hrdle. Ocko bojuje s Rommelom!

Rommel, prezývaný Púštna líška! Veliteľ nemeckých vojsk v severnej Afrike. Takého neohrozeného generála celá talianska armáda nemala. Angličania nás takmer obrali o Líbyu. A potom, v marci 1941, sa prirútil Rommel so svojím Afrika-korpsom a zmietol nepriateľa ako púštna víchrica *gibli*.

Cesarina stískala handru v rukách.

„Ako sa to mohlo stať? Je predsa neschopný!“

„Nespôsobilý!“ opravila ju teta Chiara. Moja teta je učiteľka na základnej škole. Zbytočne má prázdniny. „Hm, zdá sa, že už berú aj chromých a jednookých.“

„Ocko nie je chromý!“ osopil som sa na ňu. „A už vôbec nie nespôsobilý!“

Teta Chiara sa strhla, nadvihla obočie.

„Ale ja nevravím, že nie je na nič súci,“ povedala tónom, akým sa malým deťom vysvetľuje niečo, čo by mal každý vedieť. „Všetci vieme, že je vynikajúci inžinier, odvážny dôstojník. Lenže na to, aby mohli vojaci slúžiť so zbraňou, musia byť úplne zdraví, nesmú mať nijaké telesné obmedzenia. A to on nespĺňa.“

„Akoby nie! Veď to skoro ani nevidieť, môže normálne pracovať a slúžiť vlasti.“

„Slúžiť vlasti možno aj iným spôsobom, Lorenzo,“ zasiahol *nonno*. „Nie každý vojak a dôstojník musí bojovať na fronte. Vojna si vyžaduje dokonalú organizáciu, riadenie v tyle, v štábe, na ministerstve vojny. Tam sú potrební najlepší muži,

takí, čo vedia prijímať správne rozhodnutia. Tam by sa ocko lepšie uplatnil.“

To by ocko určite nechcel. Veď to nie je ozajstná vojna!

„A prečo ho teda odviedli?“ spýtala sa Cesarina. Handra v jej rukách už bola skrútená ako had.

Nonno vrhol na tetu Chiaru výstražný pohľad, ale bolo to také rýchle, že som nevedel odhadnúť, či sa mi to len nezdalo.

„Naše oddiely utrpeli veľké straty,“ odvetil. „Na operácie v severnej Afrike teraz potrebujú najlepších dôstojníkov. To bude dôvod.“

„Ale ten pán z ministerstva predsa sľúbil, že to vybaví,“ namietla Cesarina.

Teta Chiara odfrkla.

„Myslíš Eugenio Bruni? Ten si nebude špiniť ruky.“

Tak preto ostala mama v Ríme a mňa poslala samého do Sieny. Nechcela, aby som bol pri tom, keď bude so strýkom Eugeniom kuť pikle, aby dostali ocka do Talianska! Strýko Eugenio je mamin druhostupňový bratanec a vyhlasuje o sebe, že je fašistom prvej hodiny, lebo bol členom strany už pred fašistickou revolúciou. Má vysoké postavenie vo vláde. Alebo to aspoň tvrdí. Akurát on má mame pomôcť? On má zabrániť ockovi, aby si splnil vlasteneckú povinnosť? Také čosi môžu vymyslieť len baby.

V hlave som mal zmätok. Keby mamin plán vyšiel, museli by sme sa presťahovať do Ríma. Museli by sme opustiť Tripolis. Náš krásny svetlý byt s vysokánskymi palmami pred dverami. Najkrajšiu pláž v celom Stredomorí. Školu, kamarátov, čo tam ešte ostali. Ale najmä Hakima.

Všetko sa zbehlo veľmi rýchlo, nemal som čas o tom po-
rozmyšľať, vôbec som tomu nerozumel. Až večer pred odchodom mi mama prezradila, že na letné prázdniny pôjde-

me k starému otcovi a k tete. Ani som sa nestihol rozlúčiť s Hakimom.

Teta Chiara sa prechádzala po izbe ako tiger v kletke.

„Táto vojna je úplné šialenstvo! Mali sme sa držať v úzadí, ale kdeže, Mussolini sa musí hrať s Hitlerom na vojakov!“

„Chiara, prosím ťa,“ zasyčal *nonno*. Pohľadom preskakoval od nej ku mne. Ale Chiara už bola rozbehnutá.

„Veď je to pravda! Od samého začiatku nám chýbala poriadna výzbroj, neboli sme pripravení! Stratili sme Abesíniu. Zamotali sme sa v Grécku, v Albánsku a teraz ešte aj v Rusku, o dobrodružstve v Egypte ani nehovorím. Keby nebolo Nemcov, Angličania by nás dávno vyhnali z Líbye. Zničili nám desať divízií, nikto presne nevie, koľko talianskych vojakov tam prišlo o život, veď nie sme schopní ani ich porátať!“

Takto sa predsa nesmie rozprávať. To je... zrada!

Cesarina sa s vytreštenými očami držala kuchynskej utierky. *Nonno* tresol dlaňou po operadle.

„Mlč! V tomto dome sa o našej armáde hovorí s úctou!“

Teta Chiara očervenela, nozdry sa jej zachveli. V tom zmätku som videl, že zo zelených očí jej zrazu vyhrkli slzy. Sklonila hlavu.

„Prepáč, *babbo*,“ zašepkala. „Nechcela som byť neúctivá. Nie voči tebe.“

Nonno si vzdychol, pohľad mu zmäkol.

„Počkáme na Luisin list. Potom budeme múdrejší, azda to lepšie pochopíme,“ unaveno povedal.

„Mohli by sme sa jej spýtať, kedy po mňa príde,“ navrhol som.

„Kedy po teba príde?“

„Hej. Kedy pôjdeme domov.“

Nonno a teta Chiara pozreli jeden na druhého.

„Lorenzo, čo ti povedali rodičia?“ spýtala sa teta.

Chcel som, aby to znelo pevne, ale hlas sa mi zlomil.

„Že k vám ideme na prázdniny.“

Teta Chiara zalomila rukami.

„Ja to nechápem.“

„Chiara...“ zašepkal *nonno*.

„Aká Chiara? Pošlú sem chlapca, a nič mu nepovedia? Prepáč, ale podľa mňa to nie je správne. Ani to nechápem. Má predsa právo vedieť o všetkom.“

Bol som taký vyľakaný, až sa mi triasli ruky, ale v tom okamihu by som ju bol najradšej objal.

Ocko ju mal veľmi rád. Vždy, keď hovoril o svojej sestre, pohľad mu zmäkol, a ja som si uvedomil, akí sú si podobní. Mali rovnakú úzku tvár, rovnaký úsmev, rovnaké rovné zuby, dokonca aj ráznu chôdzu. Teta Chiara však bola oveľa svetlejšia, mala pleť ako mandľové mlieko a krátke ryšavopľavé kučeravé vlasy, ktoré si chránila pred slnkom tmavomodrou baretkou. A mala ešte viac pieh ako ja.

„Možno nechceli, aby sa Lorenzo znepokojoval, kým sa veci nevyjasnia,“ poznamenal *nonno*.

„A čo mi mali povedať?“ spýtal som sa. No odpoveď som tušil.

Keď sme po dvadsiatich štyroch hodinách na lodi a po ďalších štrnástich hodinách vo vlaku konečne dorazili do Ríma, mama povedala, že tam musí povybavovať nejaké dôležité záležitosti. Slúbila mi, že čoskoro príde za mnou, a posadila ma na vlak do Sieny. Samého. S kufrom, ktorý bol na letné prázdniny priveľký.

Nonno ma chytil za ruky.

„Dohodli sme sa, že keby sa nepodarilo preložiť tvojho otca do Ríma, ostaneš u nás v Siene. Tu sa ti nič nestane. Tripolis je veľmi nebezpečný.“

Chcelo sa mi kričať. No z úst sa mi vydral len škrekot.

„Dokedy?“

Nonno by možno odvetil: Kým sa Angličania nestiahnu zo severnej Afriky, alebo: Kým sa situácia neupokojí. Ale teta Chiara nie.

„Kým sa neskončí vojna,“ nemilosrdne vyhlásila.

A to bolo v nedohľadne. To som už pochopil aj sám.

Dlhé hodiny som sa paril pod prikrývkou, civel som na strop tri metre nad sebou. Hoci bol zákaz vychádzania, traja chlapi pred barom Del Ponte ešte debatovali o futbale. Ich hlasy sa rozliehali medzi vysokými múrmi, stúpali nahor, až do mojej izby. No nerozumel som, čo vravia. Moje myšlienky ich prehlušili.

Mama chce odísť z Líbye.

Akurát teraz, keď máme šancu dobyť Egypt, definitívne vyhnať Angličanov zo severnej Afriky! Aká zbabelosť! Líbya predsa patrí Taliansku! Od roku 1912 je to naša kolónia. Nie kto tam musí ostať, brániť ju.

S kamarátom Fabiom sme opovrhovali rodinami, ktoré Líbyu opustili. V posledných mesiacoch sa vyparila viac ako polovica spolužiakov. Asi dva dni pred našim odchodom som šiel k Fabiovi, no našiel som len zamknuté dvere. Aj okenice boli pozatvárané, darmo som vyzvával.

A teraz sme preč aj my, zmizli sme bez rozlúčky ako zlodeji. Mama bola zbabelá, ani mi to nepovedala. Jasné, že by som sa bránil! Ušiel by som, skryl by som sa u Hakima, vo vojenskej osade askariov, černošských vojakov, raz som ho tam navštívil, keď bola mama u kamarátky. Jeho žena Ajša nám dala kuskus do obrovskej hlinenej misy, sadli sme si s Hakimom na zem, jedli sme ho rukami. V drevenej debne spalo bábätko. Ajša mala šesťnásť a oči ako uhličky. Mama nechcela, aby

som tam chodil, vraj zabudnem na dobré spôsoby a budem sa správať ako malý Arab.

Ktovie, čo je s Hakimom. Prižmúril som oči, usiloval som sa zadržať slzy.

Keď pred pol druhu rokom dorazili do Tripolisu prvé nemecké oddiely, šli sme sa s Hakimom pozrieť do prístavu. Nemeckí vojaci mali malé nosy a tváre červené od slnka, šúpala sa im koža.

„Vyzierajú ako ty,“ doberal si ma Hakim.

Ibaže oni boli vysokí a vyzerali odhodlane, nebezpečne, no predovšetkým disciplinovanejšie ako naši vojaci. Jednohlasne spievali hrozivo znejúce piesne a pochodovali v dokonalých šíkoch, akoby boli pripútaní k železnej tyči.

A mali Rommela. Každý chalan o tom sníval, slúžiť pod ním. A môj otec bude teraz bojovať po jeho boku.

Dva roky pred vojnou riadil stavbu zavodňovacieho systému v dedine na juhu Líbye, dostal tam zápal mozgových blán. Vyzdravel, ale na ľavé oko takmer celkom oslepol. To mu však nebránilo, aby ďalej pracoval ako vojenský inžinier. Všetci vraveli, že je v tom skvelý. Taký dôstojník je poklad pre našu spoločnú armádu. Nikto ju nezastaví.

Vstal som, kľakol som si k posteli, zopäl som ruky k modlitbe. Potichu som odrecitoval Otčenáš i Zdravas, potom som otvoril oči a zadíval som sa na strop vyzdobený freskami. No nevidel som ich.

„Pane, ochraňuj nášho vodcu Benita Mussoliniho i našich statočných vojakov a prived' ich k víťazstvu. Prosím ťa, ochraňuj očka, pomôž mu, aby sa stal hrdinom, a daj, aby sa živý a zdravý vrátil domov. Ochraňuj mamu, *nonna* i Cesarinu. Aha, aj tetu Chiaru. Aj Hakima, prosím ťa, aj keď neverí v teba, ale v Alaha.“ Zaváhal som, potom som pošepky dodal: „Prosím ťa, zariad', aby mama prišla po mňa a vzala ma nazad do Tripolisu. Amen.“

Na ulici sa už rozhostilo ticho, mesačné svetlo presvitálo cez škáry okeníc. Viečka mi oťaželi. Vzápätí som vytreštil oči.

A vie vôbec ocko, že mama ho chce dostať do Ríma?

Ženy vojne nerozumejú, netušia, čo je vojenská povinnosť. Pre ne je prirodzené, že sa usilujú chrániť svojich mužov pred nebezpečenstvom a smrťou. Lenže ocko takú zbabelosť isto nechce. Alebo hej?

Po vojnových správach v rozhlase sa rodičia občas potichu zhovárali, no keď som sa priblížil, vždy zmĺkli. Mal som pocit, že sa znepokojujú. Akoby strácali odvalu.

Azda už neveria vo víťazstvo?

Ja som vo víťazstvo pevne veril. Od toho dňa pred dvoma rokmi, keď duce vyhlásil, že Taliansko vstúpilo do vojny proti Francúzom a Angličanom. Bol 10. jún 1940. Práve som dokončil druhú triedu. Bolo horúce popoludnie, vo vzduchu sa ozývalo praskanie ako v rádiu. Boli u nás susedia. Dámy sedeli na gauči i v kresle pred rádiom, opachou zo zdobeného tmavého dreva. Muži postávali okolo, vystretí ako lineár, s vypnutou hrudou. Ocko v uniforme. My deti sme vzrušene poskakovali okolo nich, matky nás ustavične napomínali. Okolo spotených hláv nám poletovali chlpaté muchy.

Vysielanie z Ríma bolo nekvalitné, nerozumel som ani slovo. Jediné, čo som počul, bol dav, ktorý vykrikoval: „Duce! Duce!“ Potom dal ocko zvuk naplno.

„Ľud Talianska!“ chrapčal Mussoliniho hlas. „Do zbrane! Dokáž svoju odhodlanosť, odvahu, svoje srdce!“

Na Piazza Venezia vypukol obrovský jasot. Dospelí vyskali a tieskali, my deti sme skákali, akoby sme mali v nohách pružiny. Duce nám sľúbil víťazstvo. „*Vinceremo*,“ ozývalo sa z rádia takmer každý deň. To bol aj náš bojový pokrik.

* * *

Mama ani teta Chiara netušia, čo je vojna. Teraz, spolu s Nemcami, pod velením Rommela a môjho ocka zvíťazíme. Vytlačíme Angličanov do mora. A ocko bude hrdina.

2

Slnko sa predralo cez privreté drevené okenice, poštekľilo ma na nose. Otvoril som oči. No nezobudilo ma slnko, ale rýchle kroky na chodbe. Teta Chiara každé ráno na dlhé hodiny odchádzala z domu s ťažkou ošúchanou aktovkou, takmer ju nepúšťala z rúk.

Ručičky na budíku ukazovali pol ôsmej aj päť minút. Sú prázdniny, kam ide tak zavčasu? Doteraz ma to nezaujímalo, ale jej nehorázne vyjadrenie zo včerajška vo mne vzbudilo podozrenie. Oddaná fašistka by sa takto nevyjadrovala.

Na ulici už bolo rušno. V bare Del Ponte odľukoval kávo-var, hrkotali kávové šálky. Akýsi cyklista ostro zazvonil, niekto sa naňho osopil. Hrmot železnej rolety na chvíľu prehlušil ostatné zvuky. Vzápätí bolo počuť čľapot vody, škrabot ryžovej metly na dlažbe. Kramárka zametala pred obchodom. Vo vzduchu sa vznášal pach kávovej náhrady a mokrej kamennej dlažby.

Teta Chiara nikdy nepovedala, kam chodí. Raz som sa na to spýtal, no len sa zamračila ako namrzená učiteľka. Vraj sa do toho nemám starať. Ale prečo?

Obišiel som lavór na liatinovom podstavci, do ktorého mi Cesarina každé ráno naliala čerstvú vodu, a náhlivo som sa obliekol, nasadil som si okuliare a vybehol som z izby.

Na chodbe som sa zháčil. Moja izba sa nachádzala na najvzdialenejšom konci obytnej časti, ďaleko od kuchyne, od